

ОГЛЯД РОБОТИ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ В ЛИСТОПАДІ 2025 р.

Грудень 2025

Публікацію створено Центром Разумкова за підтримки Фонду «Аскольд і Дір», що адмініструється ІСАР Єднання в межах проекту «Сильне громадянське суспільство України – рушій реформ і демократії» за фінансування Норвегії та Швеції. Зміст публікації є відповідальністю Центру Разумкова та не є відображенням поглядів урядів Норвегії, Швеції або ІСАР Єднання.

ОГЛЯД РОБОТИ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ У ЛИСТОПАДІ 2025 р.

Геннадій РЯБЦЕВ,
експерт з питань енергетики Центру Разумкова

Володимир ОМЕЛЬЧЕНКО,
директор енергетичних програм Центру Разумкова (загальна редакція)

10 листопада 2025 р. Національне антикорупційне бюро України та Спеціалізована антикорупційна прокуратура **повідомили** про проведення ними «масштабної операції з викриття корупції у сфері енергетики». Йшлося про «високорівневу злочинну організацію», учасники якої «вибудували масштабну корупційну схему впливу на стратегічні підприємства державного сектору, зокрема НАЕК «Енергоатом». Управління ними «здійснювалося не офіційними посадовцями, а сторонніми особами, які не мали жодних формальних повноважень». Учасники організації систематично **отримували** неправомірну вигоду від контрагентів стратегічних підприємств, яких вони змушували сплачувати «відкат» у розмірі 10–15% від вартості контракту, щоб уникнути позбавлення статусу постачальника чи блокування платежів за надані послуги або поставлену продукцію. **Задokumentовано**, що учасники організації передавали кошти колишньому віцепрем'єр-міністру України та узгоджували призначення на політичні посади, зокрема міністра енергетики.

У відповідь на розслідування Президент України **ініціював** кадрові зміни у керівництві органів виконавчої влади, у т. ч. в Міненерго, НКРЕКП, Держатомрегулюванні та Держенергонагляді; парламент **звільнив** із займаних посад міністрів юстиції та енергетики, а уряд оголосив про «перезапуск» НАЕК «Енергоатом», достроково **припинивши** повноваження його наглядової ради та запланувавши фінансовий аудит його діяльності. Мають бути реалізовані **заходи**, спрямовані на оновлення складу наглядових рад і виконавчих органів суб'єктів господарювання паливно-енергетичного комплексу. Наглядом рад, зокрема, НАК «Нафтогаз України» і ПрАТ «Укргідроенерго», **доручено** щомісяця інформувати Кабінет Міністрів про стан контролю діяльності виконавчих органів, дотримання антикорупційної політики, здійснення закупівель, дотримання фінансово-бюджетної дисципліни, вчинення правочинів та функціонування внутрішнього контролю.

Згадане вище суттєво ускладнило координацію робіт із забезпечення стійкого й надійного функціонування енергетичного сектору, оскільки вище керівництво зосередилося на вирішенні кадрових проблем.

ПЕРЕБІГ ОПАЛЮВАЛЬНОГО СЕЗОНУ

Опалювальний сезон розпочато на більшості територій України, але його перебіг ускладнений пошкодженнями об'єктів критичної інфраструктури через російські обстріли і, як наслідок, нестачею потужності генерації, передачі, транспортування й розподілу.

Офіційно сезон **стартував** 28 жовтня (для соціальних об'єктів — у середині жовтня). Рішення про конкретний час запуску централізованих систем теплопостачання ухвалювали органи місцевого самоврядування, виходячи з наявних технічних можливостей та з огляду на погодні умови (середньодобова температура повітря мала впродовж трьох діб перебувати нижче +8°C).

Наразі послугу з централізованого теплопостачання одержує більшість домогосподарств: працюють 98% котелень, що були підготовлені до початку сезону. Водночас «нижчий відсоток підключення — у південних областях, де **дозволяють** погодні умови». В цілому ж, за станом на 28 листопада, в Україні до мереж і систем **приєднано** 96% багатоповітряків і 98% соціальних об'єктів.

На засіданні Антикризисового енергетичного штабу **підкреслено**, що в уряді розглядають «різні сценарії розвитку подій, щоб забезпечити ефективне оперативне реагування. У фокусі — наявність резервів, запаси пального, безперервна робота Пунктів Незламності. Окрема увага — на фізичному захисті енергетичних об'єктів. Робота триває щодня».

Ключовою загрозою залишаються ворожі атаки, які щодня завдають шкоди енергетичній системі України, котельням, електричним і тепловим мережам, передусім у прифронтових областях. У деяких містах (Харкові, Києві, Одесі, Чернігові, Кривому Розі, Кременчуці, Фастові, Славутичі) без теплової та/чи електричної енергії час від часу опиняються десятки, якщо не сотні тисяч споживачів.

Зокрема, внаслідок атаки, що відбулася в ніч на 19 листопада, коли Хмельницька, Рівненська й Південноукраїнська АЕС **втратили** приєднання до високовольтних ліній, чотири з дев'яти реакторів, за командою НЕК «Укренерго», були розвантажені на 1,2 ГВт. Це спричинило аварійні вимкнення живлення майже в усіх регіонах України. Схожа проблема виникла й 8 листопада, проте тоді все **обмежилось** зменшенням генерації. Три з призупинених 19 листопада блоків запрацювали на повну потужність лише через дев'ять днів, четвертий залишився недовантаженим на 200–400 МВт у зв'язку з технічними проблемами.

Ремонтні роботи, які, за вибраної росіями тактики комбінованих і регулярних ударів, потрібно вести майже безперервно, ускладнюють зношеність мереж і систем та нестачу матеріальних ресурсів, обумовлену, між іншим, великою заборгованістю учасників балансуємого ринку один перед одним і теплокомуненерго — перед постачальниками природного газу.

У Кабінеті Міністрів звітують, що:

✓ **введено** в експлуатацію 1,8 ГВт розподіленої генерації, а «наращування потужності триває»;

✓ на ліквідацію наслідків ворожих ударів, ремонт мереж і систем у 93 прифронтових громадах додатково **виділено** 1 млрд грн;

✓ **підготовлено** до роботи понад 190 когенераційних установок і 140 блочно-модульних котелень (точніше, 194 і 147 загальною потужністю 149 і 292 МВт відповідно, про що **повідомлялося** ще 21 жовтня);

✓ у межах «Зимової підтримки» **надано** компенсацію на оплату електроенергії понад 280 тис. родинам;

✓ **запущено** програму Держенергоефективності з компенсації 12% ставки за кредитами, що надають банки-партнери на підвищення енергоефективності, модернізацію систем водопостачання й генерації енергії, зокрема, з відновлюваних джерел, а також реалізацію енергосервісних проєктів;

✓ із червня 2024 р. українськими банками **профінансовано** проєкти на 32,2 млрд грн, зокрема, зі зведення 1,2 ГВт нової генерації і 484 МВт установок зберігання енергії.

Попри ці досягнення урядом досі:

✓ не розблоковано залучення інвестицій, передусім приватних, для швидкої розбудови розподіленої генерації у великих містах, територіальних громадах і промислових районах, спрощення умов і здешевлення приєднання вже встановлених об'єктів до мереж і систем; реалізацію сталих механізмів партнерства між бізнесом, територіальними громадами та енергетичними компаніями (через державно-приватні угоди, моделі ESCO, енергетичні кооперативи);

✓ не врегульовано кредиторську заборгованість підприємств, що займаються виробництвом, транспортуванням і постачанням теплової енергії споживачам, тоді як ціни на природний газ для таких підприємств із 1 листопада 2025 р., у супереччя обіцянкам, було **піднято** на 14–17% (порівняно з жовтневими);

✓ не ухвалені **рішення**, які дозволять людям бути впевненими, що навіть у

нинішніх реаліях тепло й світло залишаться доступними». Ідеться про «комплексне рішення щодо компенсації різниці в тарифах на теплопостачання» й «мораторій на відключення водо- та електропостачання у прифронтових громадах за борги»;

✓ не продовжено строк звільнення від **оподаткування** ввізним митом і податком на додану вартість операцій із ввезення товарів, згідно із затвердженням Кабінетом Міністрів **переліком**, що поміщуються у митний режим імпорту в рамках угод, фінансування за якими здійснюється за рахунок Секретаріату Енергетичного Співтовариства.

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ БАЛАНС

Більшу частину місяця в Об'єднаній енергетичній системі України спостерігався дефіцит, спричинений сімома комбінованими російськими атаками, найбільші з яких відбулися 8, 19 і 29 листопада. Прямим наслідком пошкодження ключових об'єктів у прифронтових регіонах, передусім Харківській, Полтавській, Сумській і Чернігівській обл.; підстанцій НАЕК «Енергоатом» і НЕК «Укренерго», теплових електростанцій ДТЕК та обладнання операторів системи розподілу стало запровадження з 8 листопада в більшості, а з 19 листопада — в усіх регіонах України — графіків погодинних вимкнень для 1-4 черг побутових споживачів і цілодобових обмежень потужності для промисловості. Додатково через негоду переривалося енергопостачання в шести областях (18 листопада — у 124 населених пунктах).

У звітний період базову потужність Об'єднаної енергосистеми України забезпечували дев'ять (19-28 листопада — п'ять) блоків АЕС, що генерували до 7 ГВт. Джерелами маневрової потужності були до 10 енергоблоків ТЕС і ТЕЦ, а також ГЕС і ГАЕС, які спільно виробляли 2,2-2,8 ГВт електричної енергії. Потужність станцій, що використовують відновлювані джерела, через переважно хмарну погоду становила не більше 0,8 ГВт.

Генерація на підприємствах ПрАТ «Укр-гідроенерго» у листопаді була обмежена водним ресурсом, тому зберігалася на рівні 0,5 ГВт. Постачання гідроенергії здійснювалося переважно в години пікового споживання і скорочувалося до 0,3 ГВт після ворожих атак.

Частка АЕС у структурі генерації в листопаді становила 57-62%, проте зменшувалася до 50% після атак на підстанції НАЕК «Енергоатом» і НЕК «Укренерго». На ТЕС припадало до 18% виробництва енергії, ТЕЦ — до 15%, станції на ВДЕ — 8-10%, ГЕС — 5-6%. В цілому, обсяги генерації в Україні становили 9-11 ГВт щогодини (після кожної із масованих атак — 6-7 ГВт; у 2021 р. — до 17 ГВт).

У зазначений період вітчизняні споживачі **імпортували** з п'яти сусідніх держав 410 ГВт·год електричної енергії, експортували — 8 ГВт·год. З Угорщини надійшло понад 40% ресурсу.

Досягнуто згоди ENTSO-E про **збільшення** загальної пропускної спроможності імпорту в грудні з 2,1 ГВт до 2,3 ГВт. Утім, через наявні в системі організаційні обмеження (bottlenecks) цю потужність можна буде використати не більше, ніж на 55%.

Після 9 листопада експорт електричної енергії з України **не здійснювався**, хоча його максимальна дозволена потужність **становила** 0,9 ГВт. Із 1 серпня, за домовленістю між шістьма операторами системи передачі, що входять до Регіону розрахунку пропускної спроможності Східної Європи (EE CCR), її переглядають щомісячно. В **планах** уряду — збільшення експортної потужності до кінця року до 1,1 ГВт.

Запаси енергетичного вугілля на складах ТЕС і ТЕЦ зросли до 2,5 млн т. Утім, активно їх використовувати не дозволяють пошкоджені енергоблоки. Навіть цих резервів може виявитися достатньо для проходження всього осінньо-зимового періоду 2025-2026 рр.

Після запуску систем централізованого опалення добове споживання газу в Україні зросло до 60-65 млн куб. м. Оскільки внаслідок атак на об'єкти галузі видобуток скоротився до 30-35 млн, а з Угорщини, Польщі та Словаччини надходило щодоби не більше 20 млн куб. м газу (**загалом** за місяць — 620 млн), з 4 листопада розпочався його відбір зі сховищ (спочатку 4-8 млн куб. м. потім — 8-12 млн куб. м).

Через це українські **запаси** скоротилися на 1% порівняно з минулим місяцем (до 8,4 млрд куб. м, без урахування

4,1 млрд куб. м газу «довготривалого зберігання», 0,6 млрд куб. м ресурсу, формально переведеного в категорію «буферний газ», і 0,1 млрд куб. м запасів нерезидентів). Цей показник перевищує минулорічний на 6%, проте менший, аніж у 2015–2018 рр., на 16%.

Хоча цільовий рівень у 13,2 млрд куб. м (з урахуванням технологічних обсягів) було досягнуто за декілька днів до визначеного в планах уряду 1 листопада, російські атаки обумовили потребу у формуванні страхового резерву в кількості 1,5–2,0 млрд куб. м. Оскільки наявні в Групі Нафтогаз можливості дозволяли закупити не більше 70% цих обсягів, вона підписала з Європейським інвестиційним банком грантову угоду на €127 млн (додатково до одержаних у жовтні €300 млн), а уряд виділив їй з резервного фонду державного бюджету 8,4 млрд грн.

ФІНАНСОВИЙ СТАН ГАЛУЗИ

Загальна заборгованість учасників ринку електричної енергії перед оператором системи передачі зросла до 60,7 млрд грн (+3,5% з початку року), тоді як НЕК «Укренерго» скоротив її на 12% (до 36,3 млрд грн).

На балансуємому ринку його учасники, насамперед державні, винні операторові 39,9 млрд грн. Із початку року цей показник, близько третини якого (12,5 млрд грн) припадає на неплатежі постачальника «останньої надії», зріс на 15%, досягнувши чергової рекордної позначки.

Зі свого боку, заборгованість НЕК «Укренерго» перед учасниками балансуємого ринку становить 18,5 млрд грн, причому 15,2 млрд оператор винен гарантованому покупцю.

Першим кроком у вирішенні цієї проблеми мало б стати скорочення переліків захищених споживачів, дві третини яких не є підприємствами критичної інфраструктури. Міненерго зобов'язувалося в грудні «визначити механізм і критерії формування» таких переліків, проте в оновленому плані дій уряду на 2025 р. це завдання відсутнє. Немає його і серед індикаторів виконання поданої до Верховної Ради програми діяльності Кабінету Міністрів.

Між тим, саме «подолання історичних заборгованостей в енергетичному секторі» вважалося найпершою проблемою для вирішення тепер уже колишнім керівництвом Міненерго, яке, як свідчить динаміка неплатежів, з її розв'язанням не впоралося.

ТРАНЗИТ

У звітному періоді ТОВ «Оператор газотранспортної системи України» забезпечив транзит до Молдови близько 30 млн куб. м угорського й румунського газу. Транспортування російської сировини було зупинене з 1 січня 2025 р.

На відміну від газу, транзит московської нафти через Україну триває. Виконуючи свої контрактні зобов'язання, АТ «Укртранснафта» транспортувала до 28 тис. т російської нафти на добу для НПЗ Словаччини та Угорщини (управляються приватною угорською компанією MOL). Транзит здійснювався південною гілкою МТ «Дружба» (до НПС Феньєслітке й Будковце) і в листопаді не переривався. З 9 вересня 2024 р. усю нафту, що транспортується за цим маршрутом, MOL Plc. купує на білорусько-українському кордоні.

ЦІНОВА СИТУАЦІЯ

Через суттєвий дефіцит, що став наслідком російських атак ще в жовтні, ціновий індекс електричної енергії базового навантаження (BASE) на ринку «на добу наперед» (РДН) у листопаді зріс до 6 375 грн/МВт·год, на піку (PEAK) — до 7 385 грн/МВт·год (+6,5% і +19,8% порівняно з жовтнем). Утім, міжпікове (OFFPEAK) навантаження подешевшало до 5 364 грн/МВт·год (-7,6%).

Середньозважена ціна на внутрішньодобовому ринку (ВДР) становила 6 661 грн/МВт·год, на РДН ОЕС України — 6813 грн/МВт·год (-0,4% і +6,5% порівняно з жовтнем).

Попри таке зростання, уряд зберіг ціну електричної енергії для домогосподарств на рівні 4,32 грн/кВт·год (із ПДВ) до 30 квітня 2026 р. До цієї ж дати зафіксовано також пільгову ціну в 2,64 грн/кВт·год (із ПДВ) для перших 2000 кВт·год/міс. у побутових споживачів, які проживають у будинках,

обладнаних електроопалювальними установками, не газифікованих або з відсутніми системами централізованого теплопостачання.

Середньозважена **ціна** грудневого ресурсу природного газу, за результатами електронних торгів на Українській енергетичній біржі, в листопаді знизилася до 20 682 грн/тис. куб. м (-0,9% порівняно з жовтнем). **Вартість** природного газу на TTF, приведена до вітчизняного кордону, завершила місяць на позначці 24 283 грн/тис. куб. м (+2,5% порівняно з 31 жовтня 2025 р.; із ПДВ).

Тарифи ТОВ «ГК Нафтогаз України» для побутових споживачів, в яких наявні чинні договори постачання, із 1 грудня 2025 р. становлять 26 400 грн/тис. куб. м (у листопаді – 27 150 грн/тис. куб. м; із ПДВ). **Ціни** для побутових споживачів і бюджетних установ до 31 березня 2026 р. (без консультацій із Секретаріатом Енергетичного Співтовариства) **зафіксовані** на рівнях 7 420 грн/тис. куб. м і 16 390 грн/тис. куб. м. Це означає, що з урахуванням тарифів на передачу й розподіл ціна кубометру газу, пропонованого домогосподарствам ТОВ «ГК Нафтогаз України», залишиться незмінною (7,96 грн).

Для суб'єктів господарювання, які провадять діяльність із виробництва електричної енергії, з дати укладення договорів із ТОВ «ГК Нафтогаз України» (але не раніше 1 листопада 2025 р.) і до 31 березня 2026 р. (включно), **зафіксовані** такі ціни (із ПДВ) за 1 000 куб. м газу:

✓ для ТЕЦ, що виробляють електричну енергію в теплофікаційному циклі, а також газотурбінних і газопоршневих установок, що виробляють електричну й теплову енергію комбінованим способом – 21 000 грн (+17% порівняно з жовтнем);

✓ для ТЕС і ТЕЦ, що виробляють електричну енергію в конденсаційному циклі, а також газотурбінних і газопоршневих установок, що виробляють виключно електричну енергію – 16 000 грн (+14%).

В Європі, як і в Україні, розпочався опалювальний сезон, зменшивши запаси у сховищах до 83 млрд куб. м (-7% порівняно з 31 жовтня). Наявний в них на 1 грудня **обсяг** є нижчим від середнього за останні п'ять

років на 9% і меншим, аніж минулорічний, на 10 млрд куб. м (на 10%). Водночас більшість держав-членів ЄС не виконали вимогу, згідно з якою, коефіцієнт заповнення їхніх сховищ у будь-яку дату між 1 жовтня і 1 грудня має досягти 90%. Єдиним виключенням, що дозволяло б скоригувати цей показник на 10 в. п. у бік зменшення, могли б стати «складні ринкові умови», але про них у листопаді не згадували.

Попри висхідний липневий прогноз, спотові **ціни** на хабі TTF у звітний період завдяки теплій погоді й великій кількості пропонувань знову знизилися, перейшовши в діапазон \$355-375/тис. куб. м.

Ф'ючерси на енергетичне вугілля Coal (API2) CIF ARA (ARGUS-McCloskey) у листопаді прогнозовано зросли (до \$96/т; +4% за місяць). Рік тому вони становили \$114/т. Запаси вугілля на складах терміналів ARA (Амстердам – Роттердам – Антверпен) так само прогнозовано скоротилися до 3,5 млн т (-6% за місяць).

Нафтові **ф'ючерси** змінювалися в межах \$62-65/бар. При цьому усереднені за місяць котирування Brent зменшилися до \$63,6/бар. (-1% порівняно з жовтнем). Згідно з торгами за контрактом на різницю цін (CFD), маркерні котирування **знизилися** за рік на 12,6%.

Швидшому здешевленню сировини заважають непрогнозовані дії адміністрації президента США та відсутність одностайності держав-членів ОПЕК щодо темпів скасування квот. Утім, вони вже **підтвердили** збільшення цільового показника видобутку в 2025 р. на 1,4 млн бар. на добу і ще на 1,2 млн – у 2026 р.

У цілому ж, за консолідованими прогнозами, в 2025 р. перевиробництво нафтової сировини **перевищить** 2,7 млн бар. на добу, тоді як у 2026 р. – **досягне** 4,3 млн бар. (4% від світового споживання).

СИТУАЦІЯ НА РИНКУ НАФТОПРОДУКТІВ УКРАЇНИ

П'ять місяців поспіль низхідний тренд, що спостерігається на світовому ринку, не впливає на цінову політику великих компаній преміального сегмента, які, фактично, зафіксували вартість пропонованих ними нафтопродуктів на рівні, що відповідає «нафті по 80».

Більше того, поширювані ними **чутки** про «дефіцит пального, що виник в Європі через санкції» і «заборону» на імпорт нафтопродуктів із Констанци та Джурджулешти, підняли середню **вартість** дизельного палива в листопаді до 58,45 грн/л (+9,0% за місяць). Завищеною щонайменше на 7 грн/л залишалася й ціна бензину А-95 Євро5, літр якого **відпускали** за 63,21 грн.

Об'єктивним вбачалося лише подорожчання пропан-бутану, літр якого, попри грабіжницький акцизний податок, **коштував** як 0,55 л високооктанового бензину (34,88 грн; +1,2% за місяць). Зростання цін на цей ресурс пояснюється сезонною конкуренцією, яка щороку виникає між автомобілістами та власниками котелень, які використовують пропан-бутан для генерації теплової енергії.

І хоча 27-28 листопада більшість роздрібних операторів знизила ціни на бензин і дизельне паливо на 2-5 грн/л, на їхніх сайтах зазначено, що аукціон нечуваної щедрості завершиться 29 листопада або 1 грудня. Після цього вартість пального на заправках відновиться, а потім знову піде вгору.

ЗМІНИ В НОРМАТИВНІЙ БАЗІ

Кабінет Міністрів України:

✓ **затвердив** порядок надання фінансової державної підтримки (шляхом компенсації частини основної суми боргу за кредитом) фізичним особам, які встановлюють у власних домогосподарствах генеруючі установи, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел. Підтримка надаватиметься у вигляді компенсації Фондом розвитку підприємництва 30% основної суми боргу за кредитами. Максимальна сума кредиту, що надається, не має перевищувати 480 тис. грн на придбання та встановлення гібридної системи електропостачання;

✓ **збільшив** статутний капітал ДУ «Фонд енергоефективності» на 240 млн грн та оновив його статут, поширивши діяльність фонду на реалізацію програм у житловому секторі, у т. ч. пов'язаних із відновленням зруйнованих та/чи пошкоджених будівель. Це дозволить залучити додатково €20 млн донорських коштів і профінансувати 328 проєктів, зокрема, 144 — у межах програми «Енергодім» (на 125 млн грн);

✓ **виділив** з резервного фонду державного бюджету 39,7 млн грн на здійснення заходів, пов'язаних із запобіганням виникненню надзвичайної ситуації техногенного характеру, що може виникнути у разі припинення електропостачання об'єктам критичної інфраструктури паливно-енергетичного сектору Херсонської обл.;

✓ **розподілив** між бюджетами територіальних громад Вінницької, Дніпропетровської, Полтавської і Харківської обл. 50 млн грн субвенції з державного бюджету 2025 р. у рамках проєкту «Рішення для відновленої енергетики (RES)»;

✓ **зняв** мінімальне обмеження потужності в 1 МВт для газопоршневих і газотурбінних установок, зокрема, когенераційних, блочно-модульних котелень, дизельних, бензинових і газових генераторів, установок зберігання енергії, що будуються та/чи розміщуються суб'єктами господарювання за спрощеною процедурою;

✓ **забезпечив** формування оновленого персонального складу конкурсної комісії в разі звільнення її голови або членів, призначених за посадою. Йдеться про заблокований колишнім керівництвом Міненерго **конкурс** на будівництво генеруючої потужності та виконання заходів з управління попитом;

✓ **затвердив** Технічний регламент щодо вимог до палив моторних альтернативних, що виробляють та надають на ринку для використання в двигунах внутрішнього згоряння транспортних засобів, адаптованих для таких палив, проте відтермінував набрання документом чинності до 20 листопада 2026 р.;

✓ **поклав** на Держекоінспекцію здійснення державного ринкового нагляду над обігом палив моторних альтернативних (не передбачивши для цього, як і раніше, виділення їй додаткових ресурсів);

✓ **затвердив** Порядок проведення моніторингу та ведення переліку органів державної влади та органів місцевого самоврядування, в яких запроваджено системи енергетичного менеджменту. Документ ухвалено з метою збирання, узагальнення та аналізування інформації про запровадження й забезпечення функціонування

відповідних систем, що здійснюватиме Держенергоефективності;

✓ **визначив** організаційно-методологічні умови кібернетичного захисту об'єктів критичної інфраструктури, що є обов'язковими до виконання її операторами, а також власниками чи розпорядниками об'єктів критичної інформаційної інфраструктури;

✓ затвердив **лист** очікувань власника ПрАТ «Укргідроенерго» на 2026 р. і скоригував **лист** на 2025 р. (не оприлюднені);

✓ **доручив** наглядовим радам, зокрема, НАК «Нафтогаз України» і ПрАТ «Укргідроенерго» щомісяця інформувати Кабінет Міністрів щодо стану контролю діяльності виконавчих органів, дотримання антикорупційної політики, порядку здійснення закупівель, фінансово-бюджетної дисципліни, вчинення правочинів, функціонування внутрішнього контролю;

✓ **зобов'язав** Державну аудиторську службу забезпечити пріоритетне проведення заходів фінансового контролю стосовно суб'єктів господарювання державного сектору економіки, які є великими підприємствами, відповідно до **ст. 2** Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;

✓ **доручив** Державній аудиторській службі невідкладно провести державний фінансовий аудит діяльності НАЕК «Енергоатом»;

✓ достроково **припинив** повноваження наглядової ради НАЕК «Енергоатом»;

✓ **затвердив** план заходів щодо оновлення складу наглядових рад і виконавчих органів суб'єктів господарювання паливно-енергетичного комплексу, встановивши, зокрема, граничним терміном: забезпечення формування виконавчих органів Групи Нафтогаз; приведення статутів і положень на підприємствах у відповідність до керівних принципів ОЕСР із корпоративного управління; формування наглядових рад АТ «Оператор ринку», АТ «УРМ» і ДП «Регіональні електричні мережі»; перетворення ДП «Гарантований

покупець» в акціонерне товариство та формування його наглядової ради – 31 грудня 2025 р.; формування нового складу наглядової ради НАК «Нафтогаз України» – 20 січня 2026 р.; проведення конкурсного відбору на посаду голови виконавчого органу ПрАТ «Укргідроенерго» – 1 лютого 2026 р.;

✓ оголосив конкурси на зайняття **двох** посад незалежних членів наглядової ради НАЕК «Енергоатом» і **чотирьох** посад незалежних членів наглядової ради НАК «Нафтогаз України».

Мінцифри **підвищило** розмір компенсації для власників генераторів, які допомагатимуть у забезпеченні живлення вишок мобільних операторів під час обмежень електропостачання. Відшкодування для власників дизельних установок становитиме 172 і 197 грн/год, бензинових – 287 і 330 грн/год. Вищі ставки встановлені для 30-кілометрової зони до лінії фронту.

НКРЕКП:

✓ **надала** право постачальникам допоміжних послуг, які уклали декілька договорів, об'єднувати їхні умови шляхом внесення змін до одного з договорів і припинення дії інших;

✓ **уточнила** особливості здійснення розподілу потужності у точках міждержавного з'єднання з Республікою Молдова й Румунією для послуг транспортування, які надаються спільно з операторами Трансбалканського газотранспортного коридору, додавши, зокрема, до їхнього переліку Оператора газотранспортної системи міждержавного з'єднання Греція – Болгарія (ICGB AD);

✓ **оновила** з 1 січня 2026 р. економічні коефіцієнти прогнозованих технологічних витрат електроенергії для операторів систем розподілу на 2026–2027 рр.;

✓ **узгодила методик**у розрахунку тарифів на транспортування природного газу, відповідні форми звітності й **порядок** контролю ліцензіатів зі стимулюючим регулюванням, уточнивши відображення доходів, витрат, амортизації та аукціонної надбавки.

ПРОЄКТИ ТА НАМІРИ

У Верховній Раді України:

✓ готують на друге читання:

- **законопроект**, спрямований на переорієнтацію системи державного нагляду (контролю) з карально-репресивної на превентивну і ризик-орієнтовану. Документ, зокрема, передбачає: запровадження аудиту діяльності суб'єктів господарювання як окремого функціоналу, що дозволить їм попередити порушення вимог законодавства до початку здійснення планового заходу державного нагляду (контролю); збільшення періодичності здійснення заходів державного нагляду (контролю) відносно суб'єктів господарювання, діяльність яких віднесена до середнього та незначного ступенів ризику; а також «виключення неефективних та обтяжливих норм державного контролю»;

- доопрацьований з урахуванням **документа** і підтриманий профільним комітетом **законопроект**, спрямований на імплементацію норм європейського права з інтеграції енергетичних ринків, підвищення безпеки постачання й конкурентоспроможності у сфері енергетики. Документом передбачено введення у законодавство низки нових термінів (агрегація, гнучкість, громадське енергетичне об'єднання, алгоритм зіставлення, номінований оператор ринку); узгодження функцій операторів ринку з нормами *acquis* ЄС; визначення умов участі суб'єктів господарювання в торгах на ринку «на добу наперед» і внутрішньодобовому ринку; визначення порядку діяльності, процедур сертифікації й ринкового нагляду щодо номінованих операторів ринку; встановлення механізму взаємодії операторів ринку з ACER, ENTSO-E та регуляторними органами ЄС; уточнення положень щодо розподілу міжзональної пропускної спроможності й розрахунку доходів;

- **законопроект**, спрямований на вдосконалення конкурентних умов виробництва електричної енергії з альтернативних джерел, що передбачає: впровадження до 31 грудня 2029 р. механізму підтримки для переможців аукціонів із розподілу квот підтримки відновлюваної енергетики у вигляді «чистої»

премії замість контрактів на різницю; застосування фінансового забезпечення, наданого безпосередньо Гарантованому покупцю, як додаткової альтернативи банківській гарантії; продовження до 31 грудня 2034 р. терміну дії аукціонів з розподілу квот підтримки; зниження фінансового навантаження на учасників аукціону шляхом зменшення розміру банківської гарантії: до укладення договору переможця аукціону з Гарантованим покупцем — з €15 до €10 за 1 кВт; при продовженні строку будівництва та введення об'єкта в експлуатацію — з €30 до €10 за 1 кВт; застосування допустимого відхилення фактичної встановленої потужності об'єкта в межах 10% відносно потужності, щодо якої переможець аукціону набув право на підтримку, з одночасним обмеженням обсягу надання послуги за механізмом ринкової премії відповідно до набутої потужності; сприяння визнанню українських гарантій походження в ЄС; забезпечення можливості приєднання установок зберігання енергії до мереж у рамках механізму *cable pooling*;

- **підтриманий** профільним комітетом **законопроект** про інфраструктурні проєкти у сфері енергетики, які становлять суспільний інтерес, спрямований на імплементацію Регламенту (ЄС) 2022/869 про керівні принципи транс'європейської енергетичної інфраструктури. Документ уточнює положення відкликаною Кабінетом Міністрів України **законопроекту** для відповідності оновленим у 2022-2023 рр. в ЄС вимогам;

✓ очікують на перше читання підтримані профільними комітетами:

- **законопроект**, спрямований на «врегулювання колізії» в регулюванні ринку енергосервісу у частині оплати за енергосервісними договорами замовниками, що провадять діяльність за регульованим тарифом, і віднесення до заходів, які можуть реалізовуватися в рамках енергосервісних договорів, будівництва енергетичних установок, що використовують альтернативні джерела, та установок зберігання енергії;

- урядовий **законопроект** про підтримку розвитку ефективного та сталого централізованого теплопостачання. Цей документ, що визначає таку підтримку як сферу

державного інтересу, передбачає: стимулювання запровадження в аналізованій сфері когенерації й відновлюваних джерел; підтримку інвестиційних програм; встановлення індивідуальних теплових пунктів у будівлях, що приєднані до систем теплопостачання, із визначенням відповідальності за їхнє обслуговування та включенням витрат на встановлення в тариф на транспортування теплової енергії; розроблення й затвердження правил із виробництва, транспортування, постачання теплової енергії та користування нею, порядку ухвалення рішення, встановлення та обслуговування індивідуальних теплових пунктів;

- урядовий [законопроект](#), спрямований на спрощення процедур забезпечення захисту об'єктів критичної інфраструктури паливно-енергетичного сектору. У документі запропоновано: дозволити операторам критичної інфраструктури під час дії воєнного стану проводити реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів, розташованих на землях державної й комунальної власності, без вжиття заходів із набуття та державної реєстрації прав власності або користування, у т. ч. сервітуту, на земельні ділянки під зазначеними об'єктами, без розробки документації із землеустрою та без внесення відповідних відомостей до Державного земельного кадастру, за умови погодження такого використання; встановити, що після припинення чи скасування воєнного стану оператори критичної інфраструктури, які проводили згадані роботи, мають оформити речові права на земельну ділянку, відповідно до [закону](#);

✓ очікують на перше читання:

- урядовий [законопроект](#), спрямований на відображення в системі електронного адміністрування реалізації пального власників останнього для унеможливлення фіктивних операцій, зокрема, реєстрації акцизних накладних на неіснуючі обсяги пального, які одночасно реалізовані за готівку іншим споживачам;

- комітетські законопроекти, якими тимчасово, на період дії воєнного стану в Україні, але не довше ніж до 1 січня 2027 р.,

продовжується звільнення від сплати [ввізного мита](#) й [податку на додану вартість](#) операцій із ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, визначених у [пункті 9-36](#) розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України, зокрема, для будівництва й відновлення вітрових, сонячних, гідро-, теплових, газопоршневих і газотурбінних електростанцій, накопичувачів енергії (energy storage), а також обладнання, [перелік](#) якого визначається Кабінетом Міністрів України, що імпортується в рамках угод, фінансування за якими проводиться за рахунок Секретаріату Енергетичного Співтовариства;

- комітетський [законопроект](#) про основні засади впровадження в Україні малих модульних реакторів (ММР), спрямований на створення правових передумов «для участі приватних компаній у будівництві та експлуатації ММР під державним наглядом, із дотриманням усіх вимог ядерної та радіаційної безпеки»;

✓ з незрозумілих причин ігноруються депутатами, подані урядом ще у серпні й досі не внесені до порядку денного:

- [законопроект](#) про надання Держпродспоживслужбі повноважень щодо здійснення державного нагляду (контролю) у сфері комерційного обліку комунальних послуг;

- [законопроект](#) про тимчасове перерахування 10% коштів, що надходять від покупців електричної енергії на поточний рахунок із спеціальним режимом використання поставальника «останньої надії», на його небюджетний рахунок, відкритий в Держказначействі, з подальшим спрямуванням цих коштів на погашення податкового боргу та сплати податку на додану вартість, який при цьому виникатиме, та спрямування решти коштів на поточний рахунок із спеціальним режимом використання оператора системи передачі до повного погашення недоплати за придбаний поставальником «останньої надії» небаланс. На думку уряду, реалізація такого алгоритму дозволить погасити податковий борг ДПЗД «Укрінтеренерго» до 31 грудня 2028 р.;

- **законопроект** про усунення дублювання повноважень Мініенерго і Держенергонагляду в реалізації державного нагляду (контролю) у сфері теплопостачання й житлово-комунального господарства;

- **законопроект**, спрямований на «посилення впливу держави» з метою «забезпечення надійного (неперервного) та безпечного постачання електричної енергії споживачам, у т. ч. дотримання заходів з обмеження та/або припинення постачання електричної енергії споживачам, зокрема, застосування графіків обмеження та аварійного відключення споживачів, а також протиаварійних систем зниження електроспоживання». Серед запропонованих авторами документа новел — обов'язкове дотримання учасниками енергетичних ринків затверджених Мініенерго планів і графіків, надання йому інформації, необхідної для здійснення встановлених законом функцій та повноважень, погодження з ним планів розвитку систем розподілу й забезпечення безперешкодного доступу на підприємства, незалежно від форми власності, представників органів державного нагляду (контролю);

✓ очікують на затвердження проекти:

- «непоміченої» депутатами **постанови** про Програму діяльності Кабінету Міністрів України;

- **постанови** про звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих фактів порушення законодавства України при формуванні та реалізації цінової і тарифної політики у сферах енергетики та комунальних послуг. На відміну від достатньо зваженого попереднього **звіту**, документ перевантажений оціночними судженнями, якими його автори підмінили нестачу доказів, що мали підтвердити зроблені ними висновки. Хоча «члени та секретаріат комісії» визнали, що «не мали достатньо часу та людського ресурсу для проведення більш детального опрацювання інформації (документації)» щодо цього та інших питань, це не завадило їм зробити висновок (продубльований у звіті п'ять разів), «що керівні органи... НЕК «Укренерго» після корпоратизації

здійснювали управління у спосіб, який має ознаки... державної зради з боку деяких посадових осіб у вигляді послаблення енергетичної безпеки України у військовий час». При цьому, в системній аварії, що відбулася 23 листопада 2022 р. в Об'єднаній енергетичній системі України, члени комісії звинувачують не російські збройні сили, а керівництво НЕК «Укренерго», яке не здійснило «комплексних заходів з підготовки системи передачі до функціонування у військовий час». Більше того, депутати намагаються перекласти відповідальність за «послаблення енергетичної безпеки України» на «персонал усіх компаній галузі», який, на їхню думку, «виявився недієздатним» у попередженні розвитку аварій;

- **постанови** про попередній звіт Тимчасової слідчої комісії (ТСК) Верховної Ради України з питань розслідування можливих протиправних дій посадових осіб органів державної влади, інших державних органів та суб'єктів господарювання державного сектору економіки, що могли завдати шкоди економічній безпеці України. У звіті, зокрема, **зазначено**, що сума втрат бюджетів від нелегального виробництва та обігу пального становить близько 9–10 млрд грн на рік. Тому ТСК: надала Бюро економічної безпеки України, Державній податковій службі України та Національній поліції «перелік наземних точок, сайтів та Telegram-каналів нелегального продажу підакційної продукції»; налагодила співпрацю зі стейкхолдерами для отримання інформації про обсяги реалізації, точки нелегального продажу пального, а також частки «тіні» й податкового навантаження;

✓ зареєстровані:

- **законопроект**, який замінює, визначений частиною другою ст. 37 Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік», напрям фінансування «підтримка внутрішнього попиту на вітчизняні товари та послуги» напрямом «компенсація громадянам і суб'єктам господарювання за придбання резервних (автономних) джерел електроживлення, у т. ч. електрогенераторних установок, портативних зарядних станцій»;

- **законопроект**, який скорочує, визначені **Законом** України «Про Державний бюджет України на 2025 рік», неперіоритетні видатки («ремонт доріг, телемарафон «Єдині новини», фінансування статутної діяльності політичних партій») для спрямування 14,9 млрд грн на відновлення пошкодженої енергетичної інфраструктури;

- **законопроект**, що продовжує до 1 січня 2028 р. термін дії мораторію на реалізацію виконавчих проваджень та заходів примусового виконання рішень щодо державних підприємств у сфері енергетики, накладення арештів та заборон відчуження майна у таких виконавчих провадженнях, мораторію на порушення справ про банкрутство державних вугледобувних підприємств;

- **законопроект**, що перетворює всі акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, 100% акцій (часток) яких належать державі (територіальній громаді), на державні (комунальні) унітарні підприємства;

- **законопроект**, що передбачає запровадження внутрішніх державних облігацій, призначених для фінансування відновлення пошкоджених енергетичних об'єктів. На думку авторів документа, це дасть можливість мобілізувати додаткові ресурси з внутрішнього ринку для захисту енергетичної безпеки;

- доопрацьований з урахуванням висновків і пропозицій Верховної Ради України урядовий **законопроект** про Державний бюджет України на 2026 р. Документом передбачені видатки у сфері енергетичної ефективності в сумі 2,5 млрд грн, державна підтримка вугільної галузі на 2,9 млрд, ядерної енергетики — на 0,9 млрд, об'єкта «Укриття», СВЯП і ЧАЕС — на 1,6 млрд грн.

Підтримано фінансування 12 публічних інвестиційних проєктів у сфері енергетики на 35,8 млрд грн (серед яких — модернізація ГЕС ПрАТ «Укргідроенерго» і зведена програма підвищення безпеки й надійності обладнання АЕС) і виділення 42,3 млрд грн для оплати житлово-комунальних послуг,

придбання твердого й рідкого пічного побутового палива та скрапленого газу для 2,7 млн домогосподарств.

Започатковано нові бюджетні програми: 2401660 «Підтримка критично-необхідної розподіленої генерації АТ «Укрнафта» (939 млн грн; фінансування за програмою Фінсько-українського інвестиційного фонду); 2401650 «Будівництво ПЛ 750 кВ Рівненська АЕС — Київська» і 2401670 «Будівництво повітряної лінії 750 кВ Запорізька — Каховська» (7 та 11 млн грн; за рахунок коштів позики Європейського інвестиційного банку, одержаних у попередні періоди).

Не враховано пропозиції депутатів щодо «погашення заборгованості з різниці в тарифах на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії; на теплову енергію, послуги з централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води, послуги з постачання теплової енергії», за рахунок субвенції місцевим бюджетам (код 3121490) із визначенням окремого порядку перерахування коштів на погашення зазначеної заборгованості й відновлення дії **положень** Закону України «Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення».

Міненерго оприлюднило проєкти:

- ✓ **наказу**, що затверджує галузевий профіль безпеки системи, де обробляється відкрита або конфіденційна інформація для паливно-енергетичного комплексу України, та галузевий профіль безпеки, де обробляється службова інформація. Зазначені профілі визначають дії щодо безпеки інформації та їхній зміст, перелік заходів захисту та мінімальні необхідні параметри їхнього налаштування відповідно до **НД ТЗІ 3.6-006-24**;

- ✓ **постанови** Кабінету Міністрів України, яка визначає, що Методика обчислення рівня мінімальних запасів нафти та нафтопродуктів, яку розробляє Міненерго, має серед усього іншого містити механізм розрахунку ринкових цін на нафту та нафтопродукти з

метою їхнього використання учасниками відповідної системи при виконанні ними своїх зобов'язань;

✓ **доопрацьованої** з урахуванням зауважень Державної регуляторної служби **постанови** Кабінету Міністрів України, що затверджує порядок проведення експертизи технічних умов приєднання (вихідних даних) до газотранспортної або газорозподільної системи на відповідність чинним стандартам, нормам і правилам. Організації, які мають право на проведення такої експертизи, забезпечуватимуть внесення відомостей про неї до Єдиної державної електронної **системи** у сфері будівництва.

Міненерго оприлюднило проєкт **постанови** Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку виробництва біометану на період до 2035 року». Автори документа очікують, що реалізація дев'яти заходів, передбачених операційним планом програми на 2026-2028 рр., забезпечить зростання внутрішнього виробництва біометану до «понад 1 млрд куб. м» у 2030 р. і «до 2,1 млрд куб. м» — у 2035 р. Цьому мають сприяти взаємне з ЄС визнання гарантій походження біометану, безперешкодне отримання премії («зеленого» тарифу) на його експортні партії та скасування експортного мита.

НКРЕКП оприлюднила проєкти:

✓ постанов про підвищення в 2026 р. тарифів НЕК «Укренерго» на **передачу** електричної енергії та диспетчерське (оперативно-технологічне) **управління** до 786,74 і 110,15 грн/МВт-год, відповідно +14,7% і +11,3% до чинних. Тариф для підприємств «зеленої» електрометалургії планують підвищити до 428,63 грн/МВт-год (+19,2%).

✓ **постанови**, що змінює **Правила** ринку, а також **Правила** ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку з метою вилучення з них положень, урегульованих **Вимогами** щодо доброчесності та прозорості на оптовому енергетичному ринку. Йдеться, зокрема, про зобов'язання АТ «Оператор ринку» повідомляти про виявлені порушення;

✓ **постанови**, що має перерозподілити витрати у структурі чинного тарифу НЕК «Укренерго» на передачу електричної енергії,

за яким було зафіксовано: 1) перевитрати за статтями щодо покриття «зеленого» тарифу для домогосподарств і надання послуги зі зменшення навантаження для установок на відновлюваних джерелах; 2) економію за покриттям «зеленого» тарифу для промислових установок, обслуговування облігацій і погашення кредитів;

✓ **постанови**, що дозволяє ліцензіатам встановлювати єдину структуру **тарифу** на послуги розподілу природного газу на всю територію провадження господарської діяльності в разі встановлення або перегляду тарифів на окремі частини місць такого провадження.

Аукціон з приватизації АТ «Одеський припортовий завод», запланований на 25 листопада, через відсутність пропозицій **визнаний** таким, що не відбувся.

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Європейська Комісія **відзначила** «прогрес України у послідовному впровадженні реформ і наближенні законодавства до права ЄС». У **звіті** Ukraine Report 2025 рівень підготовки за розділом 15 «Енергетика» оцінено як «хороший».

Відзначено, зокрема, активну роботу над упровадженням Clean Energy Package, забезпеченням незалежності регулятора й модернізації підприємств — виробників теплової енергії, що перебувають у державній і комунальній власності.

Визначені пріоритетні кроки, які має зробити Україна для забезпечення подальшого прогресу, зокрема:

✓ скасування цінових обмежень на оптовому ринку електричної енергії, спеціальних обов'язків на ринку природного газу й заборони на його експорт;

✓ забезпечення виконання Регламенту (ЄС) 2019/941 про готовність до ризиків в електроенергетичному секторі й Регламенту (ЄС) 1938/2017 про безпеку постачання природного газу;

✓ мінімізація політичного впливу на функціонування енергетичних підприємств

шляхом відокремлення управління ними від політики.

До Державного бюджету України **надійшли** остання частина внеску ЄС за ініціативою G7 Extraordinary Revenue Acceleration for Ukraine у сумі €4,1 млрд і кредит ЄС на €1,8 млрд у межах Плану України (Ukraine Facility Plan).

Утім, за результатами **дослідження** Консорціуму аналітичних центрів RRR4U, який здійснює моніторинг реалізації програм фінансової допомоги, через невиконання індикаторів Плану України наша держава недоотримала €1,1 млрд підтримки від ЄС за перший квартал 2025 р. і з тих же підстав ризикує недоотримати €3,9 млрд за другий-четвертий квартали. Зокрема, йдеться про:

✓ €500 млн, що можуть бути втрачені через зволікання з транспозицією положень Інтеграційного пакету електроенергії ЄС, зокрема, в частині функціонування ринку «на добу наперед», внутрішньодобового ринку, забезпечення безпеки постачання, механізмів гнучкості, енергоефективності та участі споживачів (індикатор 10.5). Відповідний **законопроект** ухвалений Верховною Радою лише в першому читанні;

✓ €273 млн, що можуть бути втрачені через зволікання:

- із визначенням спеціального статусу НКРЕКП для забезпечення його незалежності (індикатор 10.11). Попри схвалення відповідного **законопроекту** ще 27 грудня 2023 р. та його наявність у **проекті** програми дій уряду (пункт 407) у Верховній Раді не зареєстровано;

- із прийняттям і набранням чинності законодавством про гармонізацію дозвільних процедур для інвестицій у відновлювану енергетику, відповідно до правил ЄС (індикатор 10.3). Відповідний **законопроект**, оприлюднений Міненерго 11 серпня 2025 р. і наявний у **проекті** програми дій уряду (пункт 408), досі не поданий до парламенту;

- із підтримкою розвитку ефективного та більш стійкого централізованого теплопостачання (індикатор 10.14). Урядовий **законопроект**, спрямований на виконання цього

завдання й підтриманий профільним комітетом 7 листопада 2025 р., ще не внесений до порядку денного Верховної Ради.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ Й РЕКОМЕНДАЦІЇ

У листопаді російський агресор остаточно визначився із тактикою атак на об'єкти критичної інфраструктури України в осінньозимовий період 2025–2026 рр. Статистика попередніх ударів дозволяє припустити, що вони здійснюватимуться з періодичністю в 9–10 діб із застосуванням різних засобів ураження, послідовно по різних регіонах у нічний час. Цілями атак балістичними ракетами переважно ставатимуть обладнані захистом другого рівня підстанції НЕК «Укренерго» і НАЕК «Енергоатом»; крилатими ракетами морського й повітряного базування — машинні зали ТЕС, ТЕЦ, ГЕС і ГАЕ; безпілотними літальними апаратами — особливо вразливе обладнання всіх без винятку об'єктів критичної інфраструктури. При цьому, ворог концентруватиме засоби ураження різних типів для перевантаження систем протиракетної й протиповітряної оборони і збільшуватиме тривалість атак, щоб ускладнити роботу операторів сил оборони й мобільних вогневих груп.

Головною метою агресора залишатиметься поділ енергетичної системи України навпіл, по Дніпру, з одночасним відокремленням від неї периферійних підсистем, передусім тих, функціонування яких забезпечують одна-дві великі ТЕС чи ТЕЦ.

Хоча в перервах між російськими атаками енергетики відновлюватимуть пошкоджені об'єкти, 10 діб для повноцінного ремонту та/чи заміни великого обладнання недостатньо, особливо коли йдеться про енергоблоки ТЕС і ТЕЦ, головні, розподільні чи опорні підстанції. Тому, навіть у разі зняття організаційних обмежень на імпорт, нестача потужності генерації, передачі й розподілу в Об'єднаній енергетичній системі України, передусім на Лівобережжі, поступово зростатиме.

Осінні атаки ворога наочно продемонстрували, що забезпечити **готовність** до сезону 17,6 ГВт потужності чи наявність у сховищах 13,2 млрд куб. м газу недостатньо, варто відмовитися від хибної тактики «пережити чергову зиму, що буде важчою за попередню».

Проте у фокусі уваги уряду залишаються лише «наявність резервів, запаси пального, безперервна робота Пунктів Незламності», а згадуване «ефективне оперативне реагування» полягає не у виробленні дієвої безпекової політики, а у створенні все нових «антикризових штабів» (тепер і в регіонах) та проведенні багатогодинних нарад за участю не лише політичних призначенців, але й енергетиків, які не потребують «цінних керівних вказівок» для проведення ремонтних і відновлювальних робіт.

Зосередження зусиль уряду на постійній відбудові ТЕС і ТЕЦ та створенні запасів і резервів за нормативами мирного часу є програвшою стратегією, оскільки віддає ініціативу ворогові.

Сформоване російськими ударами, зростання дефіциту потужності Об'єднаної енергетичної системи України можна зупинити, лише якщо:

- ✓ наситити її 500+ малими енергетичними установками, переважно когенераційними, із гарантованою потужністю >1-10 (100) МВт, що працюють на місцевому паливі, об'єднані в системи розподілу micro grid на базі «розумних мереж» і приєднані до об'єднаної системи як елементи ринку допоміжних послуг;

- ✓ забезпечити реальне, а не **фіктивне** спрощення будівництва, розміщення, введення в експлуатацію газопоршневих і

газотурбінних установок, зокрема, когенераційних, а також процедур приєднання цього та іншого енергетичного обладнання до електричних, газових і теплових мереж;

- ✓ відновити роботу всіх енергетичних об'єктів, зокрема міні-ГЕС, ТЕС і ТЕЦ малої продуктивності, що забезпечували раніше потреби підприємств і були зупинені через неефективність, нестачу пального, ухвали суду тощо, з їхнім приєднанням до систем розподілу за поданням військових адміністрацій;

- ✓ скоротити переліки захищених споживачів, дві третини яких не є підприємствами критичної інфраструктури;

- ✓ стимулювати територіальні громади, бюджетні установи та організації до забезпечення енергетичної автономності, а не закупівлі фотоелектричних панелей та енергетичного сепаратизму;

- ✓ гарантувати платоспроможність всіх учасників формування цінності енергії, що уможливить підходяще функціонування систем передачі й розподілу на всіх енергетичних ринках;

- ✓ спрямувати кошти міжнародних партнерів не на придбання природного газу, а на закупівлю, введення в експлуатацію, приєднання до мереж і систем 1,4 ГВт високоманеврових електростанцій, 1,1 ГВт установок на біопаливі і 0,8 ГВт систем зберігання енергії.